

A LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

AZ EXPEDÍCIÓS LOGISZTIKA SAJÁTOSSÁGAI

Sticz László¹

Bevezető

A Katonai Logisztika 2008/1 (online) számában megjelent „Az expedíciós képesség és műveletek tartalmi elemeinek vizsgálata” című cikk folytatásaként, már hangsúlyozottan, kiemelt figyelmet fordítva az expedíciós képesség kialakításának logisztikai aspektusaira - mint a harci kiszolgáló támogatás egyik fontos alkotórészére - annak a felvilágosítására teszek kísérletet, hogy kimutassam azokat a specifikumokat, amelyek akkor jelennek meg a logisztikai támogatás rendszerében, amikor expedíciós művelet támogatásáról, vagy az arra történő felkészülésről beszélünk.

Tisztában vagyok azzal a ténnyel is, hogy nem lehetséges teljes részleteiben kifejezni az úgynevezett „**normál**” logisztikai támogatás és az „**expedíciós**” logisztikai támogatás közötti minden apró különbséget, de **egyfajta rendszerszemléletű megközelítéssel** megkísérlem a leglényegesebb különbségekre ráirányítani a figyelmet.

Másik célom az, hogy felvillantásra kerüljön, az expedíciós követelményrendszer megjelenésének befolyásoló hatása a termelői és a fogyasztói logisztikai munkafolyamatok alakulására.

Jelen írásomban az áttekintett területek értékelését követően, a megfelelő következtetések levonásával, megkísérlem az expedíciós műveletek logisztikai támogatásának „**képességi követelményi**” rendszerbe foglalását is.

¹ Sticz László ezredes, HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség, Program Irányító Osztály, osztályvezető, ZMNE doktorandusz.

1. Miért fontos része az expedíciós logisztika az expedíciós műveletek végrehajtásának?

A téma megközelítést két irányból látom célszerűnek. Az egyik a magyar tudományos-szakmai (kevesebb gyakorlati tapasztalat beépítésével és felhasználásával) megközelítés, míg a másik az amerikai gyakorlati tapasztalatokra épülő doktrínák, szabályzók vizsgálata során kialakított kép.

A.) Tudományosan, magyar szempontból megvizsgálva a katonai műveletek és a szükséges képességek viszonyrendszerét igen fontos következtetéseket vonhatunk le, ahogy azt *Prof. Dr. Szternák György ezredes*² és *Prof. Dr. Szendy István ezredes*³ a ZMNE egyetemi doktori képzés részeként 2007. 03. 05-n, „*A hadtudomány általános elmélete*” című tantárgy előadása során tette az alábbiak szerint:

A katonai műveletek hatékonyságát és milyenségét, illetve minőségét az azokat végrehajtó (megvalósító) katonai erő, szervezeti-, humán-, technikai- és technológiai jellemzőin alapuló katonai képességei határozzák meg.

Tudományelméletileg alkalmazott katonai képességek:

- Bevetethőség.
- Mobilitás.
- Hatékony harci és harci támogató képesség.
- A csapatok és az infrastruktúra túlélőképessége.
- Korszerű (automatizált) vezetési, irányítási és információs rendszer.
- Fenntarthatóság és korszerű logisztika.

2 Prof. Dr. Szternák György nyá. ezredes, egyetemi tanár, Összhaderőnemi Műveleti Intézet, ZMNE.

3 Prof. Dr. Szendy István ezredes, CSc. egyetemi tanár, oktatási dékánhelyettes, ZMNE.

Harcképességi mutatók, melyek feltétlenül jellemzik egy adott kötelék, alkalmazási készségét, feladat-végrehajtási képességét:

- A csapatok feltöltöttsége.
- A csapatok kiképzettsége.
- Az anyagi-technikai ellátottság színvonala.
- A személyi állomány morális állapota.
- A vezetés színvonala.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy ***mind a szükséges katonai képességek, mind a harcképességi mutatók igen fontos összetevőjeként tarthatjuk számon a katonai logisztikát***, a harci kiszolgáló támogatás végrehajtását és kiemelt figyelmet célszerű fordítani megtervezésükre, megszervezésükre és végrehajtásukra.

B.) Az USA szabályzók áttanulmányozását követően az alábbiak szerint összegezhető a téma amerikai (elméleti és gyakorlati) megközelítése

Az expedíciós művelet tulajdonképpen olyan katonai művelet, melyet speciális cél elérése érdekében hajtanak végre egy idegen ország területén.⁴ Az expedíciós műveletek végrehajtásának egyik előfeltételének egy **előretolt logisztikai bázis** létrehozását és üzemeltetését tartják. Ez azt is jelenti, hogy a művelet sikeres végrehajtása érdekében létrehozásra kerül egy **ideiglenes támogató apparátus**, mely végrehajtja a művelet logisztikai biztosítását annak sikeres befejezéséig. Az expedíciós logisztikát az expedíciós műveletek egyik alapvető alkotóelemének tartják, hiszen e nélkül nem létezhet hatékony feladat-végrehajtás.

Az expedíciós műveletek vonatkozásában általában öt fő szakaszt különböztetnek meg:

- Felkészülés.
- Átcsoportosítás.

⁴ Joint Publication 1-02.

- A műveleti területre történő belépés, kezdeti műveletek.
- Támogató és döntő műveletek végrehajtása.
- Az erők kivonása.

A felsorolt tevékenységek sikeres végrehajtása a rendkívül gondosan felépített és megfelelően koordinált logisztikai támogatás eredménye mind stratégiai, hadműveleti és harcászati szinten.

Az expedíciós logisztika szervezeti felépítése, feladatrendszere, felkészítése és felszerelése mind a művelet sikeres végrehajtását szolgálja. Az ilyen típusú logisztika **könnyen és gyorsan alkalmazható, önálló, rugalmas** és összetétele, felépítése bármikor **módosítható**.

2. A logisztika, mint fogalom, és mint tevékenység meghatározása

Ahhoz, hogy specifikus (katonai) logisztikai területeket elemezzünk, hogy rendszerszemléletű megközelítést alkalmazzunk mindenképpen szükségesnek vélem a logisztika, mint általános fogalom „körbejárását”, történeti áttekintését, helyének, szerepének meghatározását (magyar és amerikai nézőpontokból is).

A logisztika általában

A logisztika anyagok, energiák, információk, esetleg személyek rendszeren belüli és rendszerek közötti áramlásának létrehozásával, irányításával és lebonyolításával, összefüggő tevékenységekkel foglalkozik.

Alapelvei:

- megfelelő anyag, eszköz, személy;
- megfelelő helyre;
- megfelelő időben;
- megfelelő mennyiségben és minőségben;
- megfelelő költségek mellett történő eljuttatását jelenti.

Csak egyetérthetünk VI. (Bölcs) Leó bizánci császár (866-912) a „*Háború művészetének összefoglaló magyarázata*” című művében a logisztikáról alkotott elképzelésével:

„A logisztika dolga, hogy a hadsereget zsolddal ellássa, a feladatnak megfelelően felfegyverezze és elossa, védelmi és harci eszközökkel felszerelje a hadművelet minden igénye szerint, időben és jól.”

Napjainkban, a katonai logisztikai támogatással kapcsolatban megállapíthatjuk az alábbiakat:

- A logisztikai támogatás a katonai szervezetek ellátásának, mozgásának és fenntartásának tervezésével és szervezésével foglalkozó funkciók, feladatok és rendszabályok összessége.
- A logisztikai támogatás magába foglalja a Magyar Honvédség alaprendeltetéséből, valamint a szövetségi kötelezettségekből eredő katonai műveletek logisztikai szükségleteinek kielégítését.

A magyar logisztikai támogatási elvek

A Magyar Honvédség logisztikai támogatása **termelői** és **fogyasztói** alrendszerre tagozódik.

A logisztikai támogatás célja

„A katonai szervezetek műveletekre történő felkészítése, valamint azok végrehajtása során a szükséges erőforrások megtervezésével, beszerzésével, megfelelő minőségben történő rendelkezésre bocsátásával, a hadianyag készletek felhalmozásával, az anyagfelhasználás normatív szabályozásával, a felhasznált készletek pótlásával, a haditechnikai eszközök alkalmazásra történő felkészítésével, a megsérült, meghibásodott eszközök helyreállításával, a szállítási feladatok végrehajtásával, a logisztikai szervezetek hatékony alkalmazásával hozzájárulni a Magyar Honvédség állandó hadrafoghatóságának és harcképességének fenntartásához.”⁵

⁵ Ált/27 Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 6.2. fejezet 130. oldal.

A logisztikai támogatás szintjei

A Magyar Honvédség vezetési szintjein logisztikai, szervezetek, törzsek működnek a békefeladatok, valamint a műveletek logisztikai támogatásának megtervezésére, megszervezésére, valamint a végrehajtás szakmai irányítása céljából. A vezetési szintek az alábbiak szerint kerültek kialakításra:

Felső (stratégiai) szint

A logisztikai szakmai irányítás legfelső szintje, amelynek alapvető rendeltetése a **termelői logisztikai** funkciókhoz kapcsolódó szakfeladatok végzése, a fogyasztói logisztikai rendszer szakmai irányítása és felügyelete. **(Honvédelmi Minisztérium Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség – HM FLÜ).**

Közép (hadműveleti) szint

A logisztikai szakmai irányítás középirányítói, illetve a fogyasztói logisztika legfelsőbb végrehajtói és a központi rendeltetésű logisztikai szervezetek, csapat szintű logisztikai szervezetek szakmai irányítói szintje. **(Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság – MH ÖHP).**

Alkalmazói (harcászati) szint

A logisztikai támogatás végrehajtói szintje. A különböző szinteken a logisztikai törzsek alaprendeltetése a katonai szervezetek és az általuk végrehajtott műveletek logisztikai támogatásának megtervezése.

A különböző szinteken a logisztikai támogatás szakfeladatainak végrehajtását az adott szintű logisztikai törzsek irányítják.

A logisztikai támogatási szakfeladatok lebontása, a végrehajtókhoz történő lejtuttatása szakmai előjárói és alárendelt rendszerben történik. **(A Magyar Honvédség csapatai és HVKF, valamint ÖHP PK közvetlenek).**

USA elvek és felfogások

*A logisztika az erők mozgatása és ellátása tervezésének és végrehajtásának művészete.*⁶ A logisztika biztosítja az erőforrásokat a haderő számára, a műveleti területen is, valamint biztosítja ezen erőforrások fenntartását a művelet végrehajtásának minden időszakában.

A logisztika úgy is meghatározható, mint a gazdaság és a hadsereg közötti összekötő kapocs.

A logisztika szerves része bármely katonai művelet végrehajtásának. Kritikus részét képezi az erők kialakításának, felkészítésének és felszerelésének, a műveleti területre való kijuttatásának, a harcbavetésnek, az el-látásnak és fenntartásnak valamint az erők kivonásának, visszajuttatásának és újjászervezésének.

A logisztika felelős az erőforrások beszerzésért és elosztásáért. A háborús és a nem háborús katonai műveletek rendkívül átfogó erőforrásokat igényelnek, de rendelkezésre állásuk behatároltak. A logisztika a rendelkezésre álló erőforrások hatékony és célzott elosztását és felhasználását biztosítja ez által segítve a parancsnokot a művelet sikeres végrehajtásában.

Alapelvek:

- A logisztika **biztosítja** mindazokat az eszközöket, melyek felhasználásával a nemzeti erőforrásokat a haderő részére biztosítani lehet.
- **Áttranszformálja** az emberi és természeti erőforrásokat, valamint az ipari kapacitást alegységekké, fegyverzetté és felszerelésé, valamint utánpótlássá.
- **Kijuttatja** az előbb felsorolt elemeket a műveleti területre, a művelet sikeres végrehajtásához szükséges időben és térben.
- **Ellátja** a művelet végrehajtásában résztvevő erőket a művelet teljes spektrumán,

⁶ Joint Pub 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms (March 1994) p. 221.

- A művelet befejezésekor biztosítja az **erők kivonását**, az anyaországba való visszajutást és a **következő műveletre való felkészülést**.

A logisztika kifejezés a civil vagy üzleti élet tevékenységeire is vonatkozik. Ebben az értelemben a logisztika az ipari cégek, vállalatok által végrehajtott beszerzés folyamatot, a fenntartást, az eszközök és erőforrások elosztását és pótlását jelenti.

Mivel ezeknek a tevékenységeknek sok közös vonásuk van a katonai logisztikával, így a katonai logisztikai szakemberek érdekeltek a civil logisztika eredményeinek hasznosításában.

NATO alapelvek, elméletek, meghatározások:

A NATO logisztika, a haderő mozgatásának fenntartásával, kivitelezésével foglalkozó tudomány.

Legszélesebb értelmezésben az alábbi katonai tevékenységi területekre terjed ki:

- a) Anyagi javak (anyag, felszerelés, eszköz) kutatására, tervezésére, fejlesztésére, beszerzésére, rendszerbe állítására, tárolására, mozgatására, elosztására, fenntartására, mentésére és átcsoportosítására (kategorizálására),
- b) Személyek (személyzet, állomány) szállítására, mentésére és ápolására,
- c) Létesítmények megszerzésére, vagy megépítésére, ezek működtetésére, fenntartásával, rendelkezésre bocsátására, valamint
- d) Szolgáltatások megszerzésére, vagy megszervezésére (létesítésére).

NATO logisztikai alapelvek:

- Közös felelősség;
- Jog- és hatáskör;
- Műveleti elsőbbség követelménye;
- Együttműködés;

- Koordináció;
- Szavatolt biztosítás;
- Elégségesség;
- Gazdaságosság;
- Rugalmasság;
- Láthatóság és átláthatóság.

3. Az expedíciós logisztika specifikumai. Miben különbözik az expedíciós logisztika a normál logisztikától?

A logisztikai támogatás felépítése

A katonai műveletek logisztikai támogatása alapvetően nemzeti felelősség körébe tartozó tevékenység. A honi területen működő katonai szervezetek logisztikai szükségleteit ennek értelmében elsősorban *nemzeti forrásokból* kell kielégíteni.

Szövetséges rendszerben, illetve többnemzetű műveletekben működő katonai szervezetek esetében, a logisztikai szükségleteket a *nemzeti és a szövetséges forrásokból*, illetve a *befogadó nemzetek katonai és polgári anyagi kereteiből* lehet kielégíteni.

Nemzeti támogatás

A nemzeti támogatás rendszerében az ellátási, fenntartási, szállítási-mozgatási igények kielégítése, a nemzet katonai- és polgári erőforrásainak igénybevételel történik. A nemzeti logisztikai támogatás célja, hogy a nemzeti katonai kontingens igényeinek és szükségleteinek felmérésével, a szükségletek és igények térbeli és időbeni alakulását figyelembe véve, azokat a nemzeti logisztikai forrásokból teljes körűen és teljes mértékben kielégítse, és biztosítsa a műveletek sikeres végrehajtását.

A katonai szövetségi rendszerben működő nemzeti katonai kontingensek logisztikai támogatása, a szükségletek kielégítése, alapvetően a küldő nemzetek felelősségi körébe tartozik.

Nemzeti támogató elem

A szövetséges katonai műveletek végrehajtása során, a nemzeti katonai kötelékek logisztikai támogatására nemzeti támogató elemet kell működtetni. ***A nemzeti támogató elem a nemzeti logisztikai támogató rendszer része***, amely a központi logisztikai szervek, és a csapatok logisztikai szervezetei között hidat képezve végzi a nemzeti katonai szervezetek logisztikai támogatását.

A nemzeti támogató elem a logisztikai támogatás valamennyi területén a harcászati, hadművelleti helyzettől és a lehetőségektől függően, teljes körű és teljes mértékű logisztikai támogatást végez.

Gazdasági megfontolásokból a ***nemzeti támogató elem által nyújtott támogatás köre szűkíthető***, de ebben az esetben a támogatási rendszerből kikerült funkciókat a ***fogadó nemzeti támogatás vagy a szövetséges támogatás*** hatáskörébe utalják.

A nemzeti támogató elem a katonai műveletek végrehajtásának körülményeitől függően, a művelési területen, a fogadó nemzet területén vagy az alkalmazási körlet és a nemzeti támogató rendszer közötti területen működhet.

Fogadó nemzeti támogatás

A fogadó nemzeti támogatás békeidőszakban, válságban, béketámogató műveletekben vagy háborúban a fogadó nemzet területén feladatot végrehajtó szövetséges erők, valamint más együttműködő nemzetek katonai szervezetei számára nyújtott polgári és katonai segítség. A fogadó nemzeti támogatás általában nem teljes körű, a logisztikai szükségleteknek csak egy meghatározott körét elégíti ki. A fogadó nemzeti támogatás mellett általában a küldő nemzetek saját nemzeti támogató elemei, illetve a szövetségesek többnemzetű integrált logisztikai szervezetei is működnek.

Szövetséges támogatás

A szövetséges alárendeltségben működő katonai szervezetek a nemzeti támogatás mellett a ***szövetségesek logisztikai rendszereinek*** támogatását is igénybe vehetik.

Ezek fajtái:

- Többnemzetű integrált logisztikai szervezetek.
- Feladatra vagy szerepkörre szakosodott támogató rendszerek.
- Vezető nemzet logisztikai támogató tevékenysége.
- Harmadik fél által nyújtott vagy kettő- és többoldalú megállapodásokon alapuló logisztikai támogatás.

Milyen kihívásokkal találkozhatunk nemzetközi műveletekben történő részvétel során?

Az eddigi missziós feladatok logisztikai támogatása megszervezésekor és végrehajtásakor a szakemberek egy sor olyan kihívással találkoztak, melyek csak az ilyen és ehhez hasonló „expedíciós műveletek” típusú feladatokra jellemzők:

1. A feladat végrehajtási helyszíne jelentős földrajzi távolságra van a békehelyőrségtől (Stratégiai szállítás megszervezése, utánpótlás kijuttatása, stb. szempontjából nagy kihívás).
2. A hadművelleti területen a hazaitól eltérő, sokszor szélsőséges időjárási feltételek mellett a feladatot végrehajtani (szokatlan klíma a személyi állomány és a haditechnikai eszközök vonatkozásában is).
3. A feladatra kijelölt szervezet több esetben nem egy a békében meglévő szervezetből kerül kikülönítésre, hanem az, egy ideiglenesen létrehozott állomány (gyakorlatilag nem létezett olyan szervezeti felépítés, amely biztosította volna az adott alegység teljes egészének alkalmazását kiegészítések nélkül).
4. Az ideiglenes állománynak a szervezetébe integrálva létre kell hozni egy, a feladatra szabott logisztikai szervezeti elemet is (sajátos, specifikus feladathoz, specifikus logisztikára is szükség van).
5. A kijelölt alegységnek a felszerelésekor, mérlegelve a rendelkezésre álló összes körülményt, ki kell alakítani a feladatra szabott, szükséges és elégséges, a **NATO** elvárásoknak megfelelő, együttműködésre és expedíciós bevetésre alkalmas felszerelést.

6. A folyamatos működőképesség fenntartása érdekében meg kell szervezni az ellátás rendszerét.
7. A feladat végrehajtása érdekében létre kellett hozni és működtetni kellett a **Nemzeti Támogató Elem-et (NTE)**.
8. Az olyan műveletnél, ahol a földrajzi távolság, az állományjegyzék lehetőséget adott arra, hogy a misszió önálló ellátó elemet működtessen (*pl. Pristina*), a gazdaságossági és az állomány hangulati tényezőit figyelembe véve, a hazai ellátásra épülő, elsősorban élelmezési biztosítás került megszervezésre. A gazdaságossági szempontok viszont, a nemzeti alapon működő üzemanyag ellátást, még az ilyen közeli misszióknál sem indokolták.
9. A stratégiai távolságra működő missziók közvetlen ellátása viszont nem lehetséges kizárólag meg lévő készleteinkre és szállítóeszközöinkre támaszkodva, nem beszélve a költséghatékonyságról. Ezért a távoli missziós feladatok végrehajtásának logisztikai támogatása szinte minden esetben a **NATO**-ban alkalmazott többnemzetiségű logisztikára épül.

Milyen területeken alkalmazhatóak két illetve többoldalú nemzetközi szerződések:

- Elhelyezési biztosítás, (energiabiztosítás, hulladékkezelés, fűrdetés raktározási kapacitás stb.).
- Ivóvíz ellátás, meleg étkeztetés.
- Üzemanyag ellátás.
- Stratégiai szállítás.
- Mosodai szolgáltatás.
- Egészségügyi biztosítás.
- Eszköz biztosítás (pld.: konténer rakodó-szállító eszköz).
- Karbantartó, javító műhelyrész illetve tevékenység.
- Kegyeleti tevékenység, stb.

Az expedíciós jellegből adódó legfőbb kihívások:

A MH nemzetközi szerepvállalásában a logisztika számára talán a legnagyobb kihívást a stratégiai távolságra történő **szállítások megszervezése és végrehajtása jelenti**. Korábban a csapatmozgásokra a szárazföldi (közúti és vasúti) szállítások voltak a jellemzők, ma a különböző missziós feladatok közlekedési támogatásaként stratégiai szállításokat kell szerveznünk, és ilyen képességet kell folyamatosan fenntartanunk. Ezek a szállítási formák már nem csak a szárazföldi szállítások, hanem sokkal inkább **kombinált szállítás**, mely magába foglalja a légi és tengeri szállításokat is.

A szövetség tagjaként célszerű a NATO stratégiai szállítási alapelveinek alkalmazása, melyek az alábbiak szerint foglalhatók össze:

A NATO stratégiai szállítási elvei alapján a missziók általában **kombinált szállítási módszer** alkalmazásával jutnak az alkalmazás helyszínére. Ennek egyik fő jellemzője, hogy a személyi állomány és a hadfelszerelés szállítása **nem egy ütemben** történik.

Főbb fázisok:

- Vasúti szállítás végrehajtása a berakó tengeri kikötőbe, a hadfelszerelés berakása. Természetesen a berakó személyi állományt el kell szállítani a berakó kikötőbe.
- A személyi állomány a berakó repülőtérrel légi úton közvetlenül a Fogadó Nemzet területén (az alkalmazási területen) a bázis körletben elhelyezkedő kirakó repülőtérre kerül átcsoportosításra.
- A tengeri szállítási folyamat végén a kirakó kikötőben következik a hadfelszerelés kirakása. A kirakás után a hadfelszerelés közúti menettel jut el a bázis körletben kijelölt gyülekezési körletbe a kiképzés és az összekovácsolás végrehajtására.
- A gyülekezési körletben végrehajtott rövid idejű kiképzés, összekovácsolás, akklimatizálódás után előrevonás műveleti területre általában közúti menettel.

4. Az USA expedíciós logisztikai támogatásának főbb elvei és tapasztalatai

Az Egyesült Államokban általában az alábbi elvek, jellemzők figyelembevételével kerül az expedíciós logisztikai támogatás megszervezésre és végrehajtásra:

- **Reagálóképesség** (A megfelelő támogatás a megfelelő időben, gyors alkalmazkodás, stb).
- **Egyszerűség** (elkerülni a fölösleges, bonyolult, összetett megoldásokat).
- **Rugalmasság** (a megváltozott helyzethez, megváltozott szervezet és eljárás alkalmazása).
- **Ésszerűség** (A minimális, még elegendő támogatás nyújtása).
- **Folyamatos fenntarthatóság** (A műveletek minden fázisában megbízható támogatás nyújtása).
- **Túlélőképesség** (Személyek, erőforrások, létesítmények védelme).
- **Gazdaságosság** (A legköltséghatékonyabb megközelítés alkalmazása).
- **Integráló képesség** (Szinkronizáció végrehajtása a műveletek különböző aspektusai tekintetében).

Az irányelvek figyelembevételével az USA harci kiszolgáló támogatás összetevői az alábbiak szerint csoportosíthatók, azzal a megkötéssel, hogy az egyszerű katonák csak az első 5-6 támogatási formát ismerik:

- Fenntartás.
- Szállítás.
- Ellátás.
- Harci egészségügyi támogatás.
- Harctéri kiszolgálás.

- Tűzszerész feladatok.
- Humán erőforrás támogatás.
- Pénzügyi támogatás.
- Vallási támogatás.
- Jogi támogatás.
- Katonazene szolgáltatás.

USA expedíciós logisztikai tapasztalatok

Kommunikáció és ellátás területén:

- A kommunikációs eszközök hiányosságai nagymértékben megnehezíthetik a tevékenységet (becsatlakozás problémái, különösen a nagytempóval végrehajtott műveleteknél az utánpótlás megrendelése igen nehézkes).
- Az ellátási lánc vonatkozásában átláthatóság az anyaország és a hadszíntér között megteremthető, de a további lépcsőzés során már nem volt követhető az anyagok, eszközök útja.
- A készletek meghatározása, a javadalmazás leosztása, a megfelelő lépcsőzés hiánya problémákat okozhat.
- Az ellátási lánc működtetése nem egyszerű dolog és az átláthatóság, a követhetőség megteremtése nélkül zavar keletkezik.

Kiképzés és doktrínák területén:

- A harci kiszolgáló támogató kötelékeknek meg kell oldaniuk saját maguk önvédelmét.
- A konvojban történő menet végrehajtásának gyakorlása és éleslövészeti felkészítés mindenképpen szükséges.
- Helyszíni javító kapacitást növelni kell, mert jobbra csak a civil cégek szerződéses hadszíntéri támogatására szorultak.
- Gyors feladat átszervezésekre van szükség a problémák rugalmas kezelése érdekében.

Fenntartás és felszerelések javítása, pótlása területén:

- A legkeresettebb pótalkatrészek: kerekkes gépjárművek gumija, motorok, stb.
- A javítások csak azokra az eszközökre korlátozódtak, amelyeknek feltétlenül szükséges volt mozogni, kommunikálni, stb.
- A logisztikai kötelékek hiányt szenvedtek rádióból, navigációs eszközökből, kollektív fegyverekből.
- A járművek javítása rendkívül sok időt és energiát emésztett fel.

5. A termelői és a fogyasztói logisztika munkafolyamatai és az expedíciós logisztikai képességigények kapcsolata, hatásmechanizmusuk felvázolása

Vizsgáljuk meg először az integrált logisztikai rendszer termelői és fogyasztói logisztikai alrendszerek felépítését, tartalmát, kapcsolatrendszerét, az Összhaderőnemi Doktrína megállapításai figyelembevételével.

Termelői logisztika:

A termelői logisztika **konkrét fogalmi összetevőiből** kiinduló tevékenységek célja a Magyar Honvédség személyi állományára, annak technikai eszközeire és infrastruktúrájára irányuló logisztikai támogatást végző **fogyasztói logisztikai alrendszer** működési feltételeinek folyamatos biztosítása.

Fő funkciói:

Tervezés-Fejlesztés-Beszerzés-Gazdálkodás-Minőségbiztosítás-Közgazdasági támogatás.

Összetevői:

- Kutatás.
- Tervezés.
- Fejlesztés.
- Gyártás.

- Beszerzés.
- Rendszerbe állítás.
- Rendszerben tartás felügyelete.
- Rendszerből való kivonás.
- Katonai anyagi szabványosítás.
- Minőségbiztosítás.
- Megbízhatóság és hibaelemzés.
- Biztonsági szabványok.
- Specifikációs és gyártási folyamatok.
- Üzemi próbák és tesztelések.
- Termékazonosítás (kodifikáció).
- Eszköz dokumentáció.

Fogyasztói logisztika:

A fogyasztói logisztika az ellátási és működési rendhez igazítottan, a katonai irányítás alatt működő *logisztikai támogató szervezetek tevékenysége* által valósul meg.

Fő funkciói: Anyagi biztosítás-Ellátás-Üzemfenntartás-Mozgatás-Szállítás-Szolgáltatás-Gazdálkodás.

Összetevői:

- Rendszerben tartás (átvétel, raktározás, szállítás, karbantartás, javítás).
- Rendeltetészerű működtetés.
- Elosztás.
- Tárolás.
- Felhasználás.
- Készletek ellenőrzése.
- Haditechnikai eszközökkel és hadianyagokkal való ellátás.
- Mozgatás-szállítás.

- A megbízhatóság biztosítása és hibabejelentés.
- Az üzemben tartáshoz szükséges tartalék alkatrészek és fenntartási anyagok beszerzése.
- Raktározás.
- Kezeléssel és üzemeltetéssel, felhasználással kapcsolatos kiképzés.

A két alrendszer pontos elhatárolása a NATO országokban igen nehéz feladat. Az előzőekben részletezettek alapján látható, hogy bizonyos fogalmak mögött értendő tevékenységek mindkét alrendszernek elemei lehetnek.

A NATO országokban a logisztikai funkciók teljesülési módja, gyakorlati megvalósulása szempontjából további két területet különböztetnek meg, amelyet együttműködői **logisztikának** és **többnemzetű logisztikának** neveznek.

A logisztikai támogatás egységes rendszerében a **bemenő adatokat** (a haderő igényeit, követelményeit) a szolgáltató fogyasztói logisztikai szervezetek teremtik meg a **kimenő eredményeket** produkáló termelői logisztika működésének megalapozottságával.

Mindezek alapján beláthatjuk, hogy a **nemzeti logisztikai támogatás fogalma, funkcionális területei mennyire összefonódott**, egymást kölcsönösen támogató és az egységes védelemgazdasági környezetben megvalósuló integrált rendszer.

Ha figyelembe vesszük az eddig bemutatott jellemzőket, a logisztikai támogatási formákat a logisztikai munkafolyamatok irányultsága szempontjából, alapvetően négy részre oszthatjuk:

- **Expedíciós logisztikai támogatás.**
- **Hazai feladatok** támogatása (Békefeladatok, békeműködés, katasztrófa elhárításban való részvétel, stb.).
- **Fogadó nemzeti támogatás** (Szövetséges csapatok magyar területen végrehajtásra kerülő tevékenységének nemzeti támogatása).
- Szövetségesekkel történő **együttműködés** során fellépő logisztikai támogatási feladatok végzése (Többnemzetű logisztikai kez-

deményezésekben való részvétel, speciális képességek biztosítása, stb.).

Minden egyes munkafolyamatnál alapvető annak tisztázása, hogy minek az érdekében tevékenykedünk, milyen tevékenység támogatására készülünk. A legfontosabb azonban a további tevékenységet markánsan befolyásoló részelemek, mint a **tervezés** és **fejlesztés** vonatkozásában, hiszen az irányokat ezen elemek határozzák meg. Ha tervezünk a tervezési szempontok alapvetően másak az expedíciós támogatás megtervezésénél, mint a hazai logisztikai támogatás, vagy béke feladatokra történő felkészülés során. A fejlesztési irányok meghatározása is nagymértékben függ az elérendő cél típusától.

Összefoglalás, konklúzió, ajánlások

Hazánknak a megváltozott biztonsági környezetben is készen kell állni arra, hogy ellenálljon a szuverenitását érintő esetleges fenyegetéseknek, akcióknak. Ennek megfelelően olyan katonai erőt kell fenntartania és fejlesztenie, amely **több funkciós**, az **expedíciós és védelmi alapfeladatot**, valamint más kihívásokban reá háruló sajátos tevékenységeket, szövetségeseinek szükségszerű támogatásával képes teljesíteni.

Mind a fejlesztés során, mind az egyes gyakorlati alkalmazások megtervezésénél és végrehajtásánál olyan eljárások, szervezeti elemek, és felszereltség kialakítására kell törekedni, amelyek biztosítják a személyi és technikai veszteségek lehető legkisebb mértékűre történő szorítását.

Az új kihívásokhoz való alkalmazkodás és a többi tagállam katonai erőivel való együttműködés érdekében a **Magyar Honvédség** egészének biztosítania kell a **kijelölt erőink gyors telepítését**, a rugalmas alkalmazást, a misszió végrehajtásához szükséges ideig történő **fenntartását**, túlélését, önvédelmi képességét, és **hatékony működését**.

A logisztika vonatkozásában az expedíciós hadviselés megjelenése és az ennek végrehajtására irányuló képességek kialakításának igénye igen nagy kihívást jelent a nemzetek részére. Gyakorlatilag még a nagyobb és tapasztaltabb, jobb pénzügyi háttérrel rendelkező országok is dolgoznak a megfelelő képesség kialakításának részletein.

A tények, hogy a csapatok telepítése, bevetése olyan helyszínekre is megtörténhet, ahol nagyon kicsi a fogadó nemzeti támogatás, vagy egy-

általán nem is létezik, sokkal nagyobb távolságokra történhet meg, mint akár néhány évvel ezelőtt. Kiterjesztett, ugyanakkor nagyon korlátozott kommunikációs csatornák alkalmazásával, sokkal, magasabb követelménnyel lépnek fel a logisztikai támogatás irányába, mint tették ezt a területvédelmi elvek végrehajtása során.

Egy ilyen képesség és szervezetiigény lista - mint a stratégiai *tengeri és légiszállítási* képesség, telepíthető légi és tengeri *kikötő műveleti erők, raktározási erők, anyagelosztó, víz, üzemanyag szállító erők, nem harci műszaki erők* melyek a szükséges infrastruktúra megteremtését végzik, telepíthető egészségügyi csapatok, és a szükséges *javítással, fenntartással* foglalkozó erők – melynek elemei mind a szervezetszerű harci kiszolgáló erőkön kívül értendők, rendkívül nagy erőforrás igényvel léphet fel és nagy kihívás elé állítja a nemzeteket.

Ezzel megállapítható az is, hogy annak ellenére, hogy napjainkban a tendencia a nemzetek védelmi költségvetése lefaragása, a harci erőknél végrehajtott fejlesztések, a modernizációk rendkívüli szüksége mellett a logisztika és a harci kiszolgáló támogatás rendkívüli prioritást kell, hogy élvezzen a védelmi költségvetés leosztása során.

A szövetség válasza a fenti kihívásokra a műveleti logisztikai elemek csökkentésének igénye, valamint a költségek megosztása olyan módon, hogy előtérbe helyezzük a többnemzetű logisztikai támogatást ahol ez lehetséges. Ezen kívül a specializáció, ami költséghatékonyságot eredményezhet, szintén támogatott elv. *Így különleges képességek birtokába kerülhetünk fölösleges beruházások nélkül.*

Ilyen kezdeményezés a **Többnemzetű Integrált Összhaderőnemi Logisztikai Csapatok (Multinational Integrated Joint Logistic Units, MILU)** létrehozásának lehetősége is, ha a földrajzi és biztonsági szempontok megléte lehetővé teszi ezt. *Számos alkalommal PFP nemzetek is közreműködnek ilyen jellegű szervezetekben, úgymint az Ír Szállító Század Koszovóban.*

Az expedíciós műveletek válságkezelő, vagy éppen béketámogató jellegét tekintve előtérbe kerülhetnek a *civil logisztikai szervekkel* történő kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és szoros együttműködés kérdései is. Ha a biztonsági helyzet lehetővé teszi a *civil szerződésekkkel* történő ellátás a célszerűbb a *katonai logisztikai támogatás* helyett.

A jövő hadereje logisztikai támogatásával szemben támasztott legfontosabb követelmények, vagyis az expedíciós logisztikai képességek az alábbiak szerint összegezhetők:

- A kijelölt támogató kiszolgáló erők magas fokú készenléte. (A támogatottal legalább azonos).
- A gyorsan változó harcászati, hadműveleti körülmények közötti alkalmazkodás és reagálás képessége.
- Többnemzetű, összhaderőnemi környezetben való tevékenység.
- Telepíthetőség és mobilitás egysége.
- Hosszú távú fenntarthatóság.
- Hangsúlyozott feladat orientáltság.
- Magas technológiai szint.
- Integrált és nemzetközi logisztikai támogatás.
- Rugalmas felhasználhatóság.
- Gyors átcsoportosíthatóság.
- Hálózat-központú környezetben való alkalmazás képessége.
- Külső környezet változásaihoz való gyors alkalmazkodás képessége.
- Kisebb adminisztratív szervezet.

Mindebből az következik, olyan képességalapú haderőfejlesztést kell megvalósítani, amely lehetővé teszi mindazokra a fenyegetésekre való hatékony reagálást, amelyekkel az elemzett jelzések szerint szembe kell néznünk, valamint olyan katonai és nem-katonai képességeket és kapcsolatokat kell kiépítenünk, amelyek ezeket megfelelő módon kiegészítik.

Az utóbbi évek katonai műveleteinek tapasztalatai is azt igazolják, hogy az úgynevezett „*harcoló*” állomány megóvása érdekében legalább háromszor akkora kiszolgáló erőre van szükség. ***Különösen igaz ez abban az esetben, ha a fegyveres erő kijelölt része az ország területétől távoli térségben kerül alkalmazásra.*** Más szakemberek számítása szerint, minden egyes bevetésre kerülő katonát további öt-hat ember fog kiszolgálni a jövő katonai műveleteiben.

Továbbá, az expedíciós műveletekben résztvevő erők sokkal költségesebbek lesznek, mint a hidegháború során fenntartott katonai szembenállás fegyveres erői voltak.

A költségeket nemzetközi össze fogással **csökkenteni** lehet, ami azt jelenti, hogy bizonyos logisztikai „*szolgáltatásokat*” nem kell annyiszor megszervezni, ahány nemzet vesz rész a válságreagáló műveletben.⁷

A cikk megírásával nem tekintem befejezettnek a téma (expedíciós logisztikai képességek) vizsgálatát, csupán az eddigi kutatásaim eredményét szerettem volna közreadni azok részére, akik az expedíciós képességek tartalmi elemei vizsgálatával foglalkoznak.

Felhasznált irodalom:

1. A Council of Logistics Management honlapja:
<http://www.clm1.org>.
2. Ált/27, Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína, 2. kiadás
MH DSZOFT kód: 11313.
3. **Deák János:** A katonai stratégia változásai napjaink katonai műveleteiben, (2008 ZMNE, doktori képzés).
4. **Dr. Gyarmati István:** A Nemzeti Katonai Stratégia vitaanyaga.
www.honvedelem.hu, 2008.
5. **Dr. Szekeres Imre:** Ötpárti egyetértés a Magyar Honvédség további fejlesztésének irányairól. Az Országgyűlés május 30-i, ülésnapján a Magyar Honvédség további fejlesztésének irányairól szóló országgyűlési határozati javaslat általános vitáját bevezető expozéja.
6. **Dr. Szendy István ezredes:** A ZMNE egyetemi doktori képzés részeként 2007. 03. 05-n, „*A hadtudomány általános elmélete*” című tantárgy előadás anyaga.
7. **Dr. Szternák György:** A háború és a modern fegyveres erő. (2007 ZMNE, doktori képzés).

⁷ Szarvas László: A békeműveletek logisztikai támogatása. Záródolgozat. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Könyvtára. Budapest, 2004.

8. Expeditionary Logistics & Support) - Commander Aidan Talbott SO1 Theatre Maritime Sustainment DEC (ELS) Előadás.
9. **Gáspár Tibor:** A Magyar Honvédség missziós szerepvállalásának logisztikai támogatása. 2006. 06. 06. Előadás.
10. **Giret Gergely:** A polgári és katonai logisztika összehasonlítása a gazdasági hatékonyság tükrében. Katonai Logisztika 2006/3. szám.
11. **Gp Capt. Philip Miles:** Logistics Capabilities for a New Era of Asymmetric Threats. PFP Workshop on Defence Policy and Strategy “Cooperative Security in the Euro-Atlantic Area and the Changing Functions of Security Sector Reform: Thinking Anew About Prospects for Cooperations” Geneva, Switzerland, 30 September – 1 October 2002.
12. **Hajdú István – Szternák György:** A katonai műveletek háttere, megvívásuk jellemzői napjainkban. Tanulmány, ZMNE.
13. **Jan Darts:** Expeditionary Logistics & Support and Air & Littoral Manoeuvre, RAO Supplier Briefing 23 November 2006.
14. **Keszthelyi Gyula nyá. mk. dandártábornok:** A hatás-alapú műveletek alapelvei és a logisztikai alkalmazás kihívásai. Katonai Logisztika 2007/1. szám.
15. **Kovács Zoltán:** Logisztika. Veszprémi Egyetemi Kiadó 1998.
16. **Lieutenant Colonel John Webb:** US Army Logistics. Presentation to Joint Logistics Operations Course 12 Sep 2007.
17. **Major General Terry E. Juskowiak and Colonel John F. Whar-ton:** Joint and Expeditionary Logistics for a Campaign-Quality Army. Előadás.
18. MC 0319/2 NATO Logisztikai Alapelvek és Iránymutatások, 2004. máj. 28.
19. **Padányi József:** A Civil-Katonai Együttműködés (CIMIC), kialakulása, hazai meghonosítása, a CIMIC feladatrendszere és a PSYOPS. (2008 ZMNE, doktori képzés).

20. **Prof. Dr. Báthy Sándor:** A katonai műveletek támogatási rendszere Logisztikai támogatás előadás 2*45' (2007 ZMNE, doktori képzés).
21. **Szabados József:** A Magyar Honvédség nemzetközi szerepvállalásának logisztikai támogatása. Előadás 2006.
22. Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína AJP-4.
23. **Tömböl László mérnök altábornagy:** A légi erő helyzete és fejlesztésének fő irányai. Előadás 2008. 04. 11. Szolnok.